

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ

УДК 378.1:378.147

*ЗОРЯНА ГОНТАР, кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Україна
ORCID ID 0000-0003-1712-7457*

*ВІКТОР ТКАЧОВ, аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Національний університет "Львівська політехніка", Україна
ORCID ID 0009-0002-0153-4007*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

*ZORIANA GONTAR, Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social
Work, Management and Social Sciences Lviv State University of Life
Safety, Ukraine*

*VIKTOR TKACHOV, Graduate student of the Department of Pedagogy and
Innovative Education Lviv Polytechnic National University, Ukraine*

GLOBALIZATION TRENDS AND THEIR IMPACT ON TEACHER EDUCATION FOR INCLUSIVE LEARNING

Стаття присвячена комплексному аналізу глобалізаційних тенденцій та їхнього впливу на підготовку вчителів до інклюзивного навчання в сучасному освітньому просторі. Підкреслено, що глобалізація сприяє посиленню міжнародної взаємодії, уніфікації освітніх стандартів, швидкому поширенню інноваційних педагогічних практик і формуванню нових підходів до організації інклюзивного середовища. Окреслено ключові виклики, які виникають у процесі підготовки педагогів до інклюзивної роботи, а саме недостатня адаптованість освітніх програм до міжнародних

стандартів, потреба в інтеграції міжкультурного компонента, низький рівень володіння сучасними цифровими інструментами та методиками підтримки різноманітних учнів. Визначено, що глобальні тенденції висувають нові вимоги до педагогічних кадрів, зокрема, здатність працювати в умовах різноманіття, застосовувати міжнародно визнані підходи до оцінювання освітніх потреб, реалізовувати принципи універсального дизайну в навчанні та використовувати адаптивні технології.

Особливу увагу приділено позитивним можливостям, які відкриває глобалізація для розвитку інклюзивної освіти, серед яких доступ до сучасних досліджень, міжна-

родних проєктів, цифрових ресурсів та платформ, що забезпечують обмін педагогічним досвідом, сприяють професійному зростанню та дозволяють підвищувати якість підготовки майбутніх учителів. Наголошено на важливості співпраці з міжнародними організаціями, упровадженні спільних навчальних програм, а також розширенні академічної мобільності як інструментів підвищення готовності педагогів до роботи в інклюзивному середовищі.

Узагальнено, що вплив глобалізаційних процесів є багатовекторним і стимулює оновлення змісту, методів і форм професійної підготовки вчителів. Зроблено висновок, що поєднання міжнародного досв-

іду, сучасних освітніх технологій та гуманістичних цінностей сприятиме формуванню педагогів нового покоління, здатних ефективно забезпечувати інклюзивне навчання, відповідати на потреби різноманітної учнівської спільноти.

Ключові слова: глобалізація, інклюзивне навчання, підготовка вчителів, освітні стандарти, професійні компетентності, інноваційні педагогічні практики, цифрові технології, інклюзивне середовище.

Summary. The article is devoted to a comprehensive analysis of globalization trends and their influence on preparing teachers for inclusive education in the modern educational environment. It emphasizes that globalization enhances international cooperation, unifies educational standards, accelerates the dissemination of innovative pedagogical practices, and shapes new approaches to organizing inclusive learning environments. These processes determine the need for a profound modernization of teacher education, aimed at developing competencies that align with the requirements of the global educational community. The article outlines the key challenges that arise in the process of preparing teachers for inclusive practice. Among them are the insufficient adaptation of educational programs to international standards, the need to integrate an intercultural component, and the low level of proficiency in modern digital tools and methods for supporting learners with diverse needs. It is noted that global trends introduce new demands on educators, particularly the ability to work in diverse contexts, apply internationally recognized approaches to assessing educational needs, implement the principles of Universal Design for Learning, and use adaptive technologies.

Special attention is given to the positive opportunities that globalization opens for the development of inclusive education. These include access to modern research, international projects, digital resources and platforms that

facilitate the exchange of pedagogical experience, promote professional growth, and help improve the quality of teacher preparation. The importance of cooperation with international organizations, the implementation of joint educational programs, and the expansion of academic mobility as tools for strengthening teachers' readiness to work in inclusive environments is highlighted.

It is summarized that the impact of globalization processes is multidimensional and stimulates the renewal of the content, methods, and forms of teacher preparation. It is concluded that the combination of international experience, modern educational technologies, and humanistic values will contribute to the formation of a new generation of educators capable of effectively ensuring inclusive education and responding to the needs of a diverse student population.

Key words: globalization, inclusive education, teacher training, educational standards, professional competencies, innovative pedagogical practices, digital technologies, inclusive environment.

Мета: комплексне дослідження впливу глобалізаційних тенденцій на систему підготовки вчителів до інклюзивного навчання; виявлення ключових напрямів модернізації педагогічної освіти в умовах інтеграції міжнародних стандартів та інноваційних освітніх практик.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Глобалізація суттєво впливає на розвиток сучасних освітніх систем, сприяючи інтеграції міжнародних стандартів, активному обміну педагогічним досвідом та оновленню підходів до професійної підготовки вчителів. Водночас реалізація інклюзивного навчання, яке базується на принципах рівного доступу, підтримки різноманітності та створення умов для розвитку кожної дитини, вимагає від педагогів нових компетентностей і професійної готовності працювати з учнями з різними освітніми потребами. Зміна ролі вчи-

теля в інклюзивному середовищі зумовлює потребу в комплексному перегляді змісту та інструментів його професійної підготовки. Серед актуальних викликів - недостатня адаптованість освітніх програм до міжнародних підходів, обмежена інтеграція цифрових та адаптивних технологій, а також нерівномірний доступ майбутніх педагогів до світових практик інклюзивної освіти. У багатьох закладах освіти спостерігається потреба в модернізації освітнього процесу, зокрема, в удосконаленні методичних, технологічних і міжкультурних аспектів підготовки педагогів.

У даному контексті постає проблема визначення оптимальних шляхів оновлення системи професійної освіти вчителів з урахуванням впливу глобалізаційних тенденцій. Важливим бачиться дослідження того, яким чином міжнародний досвід, цифрові інновації та сучасні концепції інклюзивної педагогіки можуть бути інтегровані в національні моделі підготовки педагогічних кадрів. Необхідність аналізу зумовлена потребою забезпечення високої якості інклюзивного навчання та формування фахівців, здатних ефективно відповідати на виклики глобалізованого освітнього простору.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні глобалізаційні процеси суттєво трансформують освітні системи, висуваючи нові вимоги до професійної підготовки педагогів, зокрема, у контексті інклюзивної освіти. Універсалізація підходів, інтеграція міжнародних стандартів, посилення міжкультурної взаємодії та поширення інноваційних освітніх технологій зумовлюють необхідність переосмислення змісту, методів і форм підготовки майбутніх учителів. Це актуалізує потребу ґрунтовного наукового аналізу, який окреслив би ключові напрями адаптації педагогічної освіти до викликів глобалізованого світу.

У науковому дискурсі питанням впливу глобалізаційних тенденцій на формування готовності педагогів до роботи в інклюзивному середовищі приділяли увагу як за-

рубіжні, так і українські дослідники. Серед них варто відзначити праці Н. Мукач, Т. Гельжинська, А. Семенишен, (2024), О. Глушко, (2019), котрі розглядали міжнародні освітні трансформації; робота Л. Наконечної, (2020), спрямована на розвиток інклюзивної педагогіки; а також дослідження вітчизняних науковців – М. Бевзюк (2017), Н. Безлюдна, І. Калиновська, (2023), М. Гриньова, І. Калініченко, (2018), М. Давидюк, (2023), котрі обґрунтовують теоретичні та практичні засади підготовки вчителів до інклюзивного навчання у контексті глобальних змін. Їхні напрацювання формують наукове підґрунтя для подальшого аналізу проблеми та визначення актуальних напрямів удосконалення педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізаційні процеси, що активно розвиваються в сучасному світі, впливають на освітнє середовище, створюючи виклики та вимоги до професійної підготовки педагогів. Розширення міжнародних стандартів в освіті, інтеграція цифрових технологій і зростаюча міжкультурна взаємодія визначають інклюзивну освіту як один з центральних напрямів модернізації педагогічної діяльності. Це зумовлює необхідність у майбутніх учителів не лише глибоких професійних знань, але й готовності працювати з учнями, котрі мають різноманітні освітні потреби. Вони повинні володіти навичками застосування сучасних методів диференціації та індивідуалізації навчання, а також уміти впроваджувати педагогічні підходи, які здобули міжнародне схвалення (Скоромна, 2024).

Одним з ключових аспектів є вплив глобальних освітніх тенденцій на зміст програм підготовки педагогічних кадрів. Інклюзивність нині визнається одним з фундаментальних принципів сталого розвитку, що знайшло відображення у стратегіях UNESCO, Європейського Союзу та інших провідних міжнародних організацій. Це сприяє переосмисленню навчальних планів і зростанню значення дисциплін, пов'язаних з інклюзивною педагогікою, корек-

ційною освітою, психологічною підтримкою та міжкультурною комунікацією (Каменюк, 2025). Проте в багатьох країнах, зокрема в Україні, підготовка до роботи в інклюзивному середовищі залишається частковою та недостатньо інтегрованою, що підкреслює потребу в її практичній орієнтації і гармонізації із сучасними стандартами.

Цифровізація освіти виступає важливим чинником, який відкриває широкі можливості для розвитку інклюзивного середовища. Цифрові платформи, асистивні технології, адаптивні системи навчання та інструменти дистанційної комунікації сприяють персоналізації освітнього процесу і забезпечують доступність навчальних матеріалів учням з різними освітніми потребами. Для майбутніх педагогів особливо важливим стає формування цифрових компетенцій, як-от: навички створення доступних навчальних матеріалів, проведення онлайн-уроків, застосування технологій розширеної та віртуальної реальності в роботі з дітьми, котрі мають особливості розвитку. Разом з тим у програмах закладів вищої та фахової передвищої освіти такі аспекти часто не представлені достатньо системно, що вимагає вдосконалення методичного наповнення (Криштанович, Ткачов, 2024).

Ще одним ключовим напрямом змін є поширення міжнародного досвіду у сфері інклюзивного навчання. Серед актуальних тенденцій виділяються партнерства між університетами різних країн, участь у міжнародних програмах мобільності, а також організація спільних курсів і тренінгів для педагогів. Такі форми співробітництва сприяють обміну досвідом, підвищенню методичної якості та розвитку глобального професійного мислення у студентів. Водночас сучасні дослідження наголошують на ефективності впровадження концепції універсального дизайну навчання, який забезпечує створення умов для реалізації потенціалу кожного учня. Інтеграція універсального дизайну в педагогічну підготовку дозволяє майбутнім учителям ос-

воювати підходи, що акцентують увагу на гнучкості, доступності та персоналізації освітнього процесу.

Питання формування міжкультурної компетентності потребує особливої уваги, адже це є важливим компонентом у роботі в інклюзивному освітньому середовищі. Процеси глобалізації сприяють зростанню мобільності населення, що призводить до збільшення культурного, мовного та соціального різноманіття в освітніх установах. Майбутні педагоги повинні бути підготовлені до роботи з учнями різних культурних традицій, а також використовувати педагогічні підходи, які сприяють толерантності, взаємоповазі та соціальній інтеграції (Садова, 2015). У цьому контексті суттєву роль відіграють тренінги з міжкультурної комунікації, освітні курси з громадянської освіти та ознайомлення з міжнародним досвідом з питань соціальної інклюзії.

Водночас одним з ключових викликів залишається питання недостатньо ефективної організації практичної підготовки майбутніх педагогів. Хоча нормативно-правова база в окресленій сфері продовжує розвиватися, можливість проходження стажування в навчальних закладах, де успішно функціонують інклюзивні команди підтримки, забезпечується не завжди. Це створює труднощі в розвитку навичок командної взаємодії з асистентами вчителя, спеціальними педагогами, психологами та соціальними працівниками. Усе ж практика залишається ключовою у формуванні професійної готовності до роботи в умовах інклюзивного середовища.

Глобалізаційні тенденції значно впливають на зміну вимог до системи підготовки вчителів, водночас створюючи нові можливості для підвищення її якості. Успішна інтеграція міжнародних стандартів, цифрових технологій і сучасних педагогічних методик дозволяє формувати нове покоління педагогів, озброєних компетентностями для ефективного впровадження інклюзивного навчання. Однак досягнення цих цілей вимагає комплексного онов-

лення освітніх програм, посилення практичної складової підготовки та розширення міжнародної співпраці. Ключовим фактором якісної підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзії є розвиток емоційно-ціннісної складової професійної компетентності. Взаємодія з учнями, котрі мають різні освітні потреби, ставить перед учителем високі вимоги щодо емпатії, толерантності, стресостійкості та вміння управляти власними емоціями (Шищенко, 2018). Глобалізаційні впливи, що посилюють актуальність питань соціальної нерівності, культурного різноманіття та конфліктності, ще більше підкреслюють важливість гуманістичних цінностей у педагогічній діяльності. Тому професійна підготовка повинна включати тренінги для розвитку емоційного інтелекту, навички ненасильницької комунікації та методики запобігання професійному вигоранню.

Важливим напрямом удосконалення підготовки педагогів є посилення ролі науково-дослідницької діяльності в освітньому процесі. Залучення майбутніх учителів до наукових проєктів, досліджень у галузі інклюзивної педагогіки та аналізу сучасних міжнародних практик сприяє розвитку критичного мислення, уміння аналізувати складні педагогічні ситуації та здатності приймати нові рішення. Формування дослідницької компетентності забезпечує підвищення професійної якості вчителів, дозволяючи адаптувати навчальні методики до реальних потреб учнів на основі емпіричних даних і доказових підходів в освіті.

Окремої уваги потребує інституційна готовність закладів вищої та фахової передвищої освіти до формування інклюзивного середовища. Це стосується не лише модернізації інфраструктури, а і створення багаторівневої системи підтримки для здобувачів освіти з особливими потребами, передбачатиме консультативно-психологічні центри, служби академічного супроводу, розробку індивідуальних освітніх траєкторій та впровадження безбар'єрного

простору. Глобальні стандарти наголошують на важливості системного підходу до інклюзії, де кожна структурна одиниця освітніх закладів відіграє ключову роль у забезпеченні доступності та рівних можливостей для всіх (Давидюк, 2023).

Сучасна трансформація педагогічної освіти передбачає активну взаємодію з батьками та громадськими організаціями, що займаються питаннями захисту прав осіб з інвалідністю та розвитком освітньої інклюзії. Міжнародний досвід показує, що партнерські взаємини між учителем, сім'єю та громадою суттєво покращують результати інклюзивного навчання. Залучення батьків до освітнього процесу, організація спільних тренінгів і просвітницьких заходів сприяють створенню єдиного соціально-педагогічного середовища, де дитина отримує комплексну та скоординовану підтримку.

Важливою складовою підготовки педагогів до роботи в інклюзивному середовищі є застосування освітніх інновацій, заснованих на ідеях навчання протягом усього життя. Постійне оновлення знань, проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у міжнародних вебінарах, навчальних програмах і професійних спільнотах дозволяють педагогам залишатися конкурентоспроможними й ефективно реагувати на потреби сучасного освітнього простору. Тому готовність до безперервного професійного розвитку стає ключовим фактором для поліпшення якості інклюзивної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Глобалізаційні процеси суттєво трансформують сучасний освітній простір, формуючи нові вимоги до професійної підготовки педагогів. Вони актуалізують необхідність розвитку інклюзивної освіти як ключового напрямку модернізації освітніх систем різних країн, зокрема й України. У цих умовах підготовка вчителя має бути спрямована на формування широкого спектра професійних, соціальних, цифрових і міжкультурних компетентностей,

що забезпечують ефективну роботу з учнями з різними освітніми потребами.

Глобалізаційні тенденції також актуалізують важливість міжкультурної компетентності, адже зростання культурного різноманіття в освітньому середовищі вимагає від учителя здатності забезпечувати толерантність, взаємоповагу та соціальну інтеграцію всіх учасників освітнього процесу. Підготовка педагогів має включати вивчення стратегій міжкультурної взаємодії, комунікації та виховання в умовах різноманіття.

Невід'ємним компонентом якісної підготовки майбутніх педагогів є практична діяльність у закладах загальної середньої освіти, що функціонують за інклюзивною моделлю. Достатній доступ до практик, робота в мультидисциплінарних командах та співпраця з батьками і фахівцями виступають критичними чинниками формування професійної готовності до інклюзивного навчання.

Отже, глобалізаційні тенденції не лише ускладнюють вимоги до професійної підготовки вчителів, а й відкривають широкі можливості для її удосконалення. Комплексне оновлення освітніх програм, розширення міжнародної співпраці, розвиток цифрових компетентностей та посилення практичної підготовки створюють підґрунтя для формування педагогів нового покоління, здатних ефективно реалізовувати принципи інклюзії у глобалізованому освітньому середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевзюк, М. С. (2017). Особливості підготовки вчителя початкової школи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Актуальні питання корекційної освіти. *Педагогічні науки*, 9 (2), 5–14.
2. Безлюдна, Н. В., Калиновська, І. С. (2023). Організація роботи учителя початкової школи в інклюзивному освітньому середовищі. *Академічні візії*, 21.
3. Глушко, О. З. (2019). Модерн-

ізаційний вимір шкільної освіти у Польщі: ключові тенденції розвитку. *Український педагогічний журнал*, 4, 32–41.

4. Гриньова, М., Калініченко, І. (2018). Тенденції розвитку інклюзивної освіти в США та Канаді. *Порівняльна професійна педагогіка*, 8(2), 175–181.

5. Давидюк, М. (2023). Практичні аспекти підготовки майбутнього педагога до роботи в інклюзивних класах. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 67, 112–120.

6. Наконечна, Л. (2020). Узагальнений порівняльний огляд організації інклюзивного навчання в країнах Північної Америки та Україні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 21, 97–103.

7. Мукан, Н., Гельжинська, Т., Семенишен, А. (2024). Глобальна компетентність сучасного фахівця: аналіз науково-педагогічних досліджень. *Академічні візії*, 36.

8. Криштанович М. Ф. (2024). Важливість інтелектуалізації як процесу для публічної служби: Вплив цифровізації та глобалізації. *Суспільство та національні інтереси*, 1(9), 453–463.

9. Криштанович, М. Ф., Ткачов В. П. (2024). Адаптація вчителів до інклюзивного навчання в умовах глобалізаційних змін. *Суспільство та національні інтереси*, 8(8), 220–228.

10. Садова, І. (2015). Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 14, 313–318.

11. Скоромна, М. В. (2024). Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до впровадження технологій інклюзивного навчання. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*, 5, 27–30.

13. Каменщук, Т. Д. (2025). Державна підтримка осіб з особливими освітніми потребами в умовах

воєнного часу: на прикладі Вінниччини. *Розвиток науки та освіти в умовах трансформаційних процесів*, 72.

14. Поляк, М. Я. Т., Дзевицька, Л. С., Орендарчук, О. Л. (2025). Соціокультурні аспекти навчання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі. *Академічні візії*, 41.

15. Шищенко, В. О. (2018). Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Педагогіка та психологія*, 59, 244–252.

REFERENCES

1. Bevziuk, M. S. (2017). Osoblyvosti pidhotovky vchytelia pochatkovoї shkoly do roboty z ditmy z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v inkliuzyvnomu seredovyschi. *Aktualni pytannia korektsiinoї osvity. Pedahohichni nauky*, 9(2), 5–14.

2. Bezliudna, N. V., Kalynovska, I. S. (2023). Orhanizatsiia roboty uchytelia pochatkovoї shkoly v inkliuzyvnomu osvitynomu seredovyschi. *Akademichni vizii*, 21.

3. Hlushko, O. Z. (2019). Modernizatsiinyi vymir shkilnoi osvity u Polshchi: kliuchovi tendentsii rozvytku. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 4, 32–41.

4. Hrynova, M., Kalinichenko, I. (2018). Tendentsii rozvytku inkliuzyvnoi osvity v SShA ta Kanadi. *Porivnialna profesiina pedahohika*, 8(2), 175–181.

5. Davydiuk, M. (2023). Praktychni aspekty pidhotovky maibutnoho pedahoha do roboty v inkliuzyvnykh klasakh. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 67, 112–120.

6. Nakonechna, L. (2020). Uzahalnenyi porivnialnyi ohliad orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia v krainakh Pivnichnoi Ameriky ta Ukraini. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*,

21, 97–103.

7. Mukan, N., Helzhynska, T., Semenyshe, A. (2024). Hlobalna kompetentnist suchasnoho fakhivtsia: analiz naukovo-pedahohichnykh doslidzhen. *Akademichni vizii*, 36.

8. Kryshatanovych M. F. (2024). Vazhlyvist intelektualizatsii yak protsesu dlia publichnoi sluzhby: Vplyv tsyfrovizatsii ta hlobalizatsii. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, 1(9), 453–463.

9. Kryshatanovych, M. F., Tkachov V. P. (2024). Adaptatsiia vchyteliv do inkliuzyvnoho navchannia v umovakh hlobalizatsiinykh zmin. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, 8(8), 220–228.

10. Sadova, I. (2015). Osoblyvosti pidhotovky maibutnoho vchytelia do navchannia ditei z osoblyvymy potrebamy v umovakh inkliuzyvnoi osvity. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 14, 313–318.

11. Skoromna, M. V. (2024). Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do vprovadzhennia tekhnolohii inkliuzyvnoho navchannia. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy*, 5, 27–30.

13. Kamenshchuk, T. D. (2025). Derzhavna pidtrymka osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v umovakh voiennoho chasu: na prykladi Vinnychchyny. *Rozvytok nauky ta osvity v umovakh transformatsiinykh protsesiv*, 72.

14. Poliak, M. Ya. T., Dzevytska, L. S., Orendarchuk, O. L. (2025). Sotsiokulturni aspekty navchannia inozemnykh mov u hlobalizovanomu osvitynomu seredovyschi. *Akademichni vizii*, 41.

15. Shyshenko, V. O. (2018). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkliuzyvnoho navchannia. *Pedahohika ta psykholohiia*, 59, 244–252.

Стаття надійшла